

ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΑΡΜΟΝΙΑ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 6 ΜΑΪΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

Εθνικόν Κομιτάτον: Πολιτικός σχηματισμός με μικρότερη απήχηση στην Εθνοσυνέλευση του 1862-1864(που θα εκπονούσε το νέο σύνταγμα) ήταν το Εθνικόν Κομιτάτον υπό τον Επαμεινώνδα Δεληγιώργη, που υποστήριζε την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας, οικονομική ανάπτυξη και μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση και στο στρατό, πολιτισμική εξάπλωση στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

Πανελλήνιον: Η ύπαρξη των πρώτων κομμάτων (αγγλικού, γαλλικού, ρωσικού) ήταν πλέον δεδομένη κατά την Γ΄ Εθνοσυνέλευση (1826-1827). Αυτό άλλωστε φαίνεται και από την κίνηση του Καποδίστρια, κατά το 1828, να επανδρώσει ένα συμβουλευτικό όργανο, το «Πανελλήνιον», με αντιπροσώπους και των τριών παρατάξεων, προκειμένου να εξασφαλιστεί εσωτερική ειρήνη.

Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης: Σταδιακά, η επανάσταση του Θερίσου (1905) είχε αποκτήσει ισχυρά ερείσματα σε όλη την Κρήτη. Οργανώθηκε «Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης» στο Θέρισσο, με πρόεδρο τον Ελ. Βενιζέλο και υπουργούς τους Κ. Φούμη και Κ. Μάνο. Η κυβέρνηση προέβη στην έκδοση γραμματίων για εσωτερικό πατριωτικό δάνειο 100.000 δραχμών, οργάνωσε υπηρεσίες οικονομικών, συγκοινωνιών και διοίκησης, τύπωσε γραμματόσημα και εξέδιδε την εφημερίδα, «Το Θέρισσο».

ΘΕΜΑ Α2

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Λάθος
4. Λάθος
5. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1910 οι Φιλελεύθεροι κέρδισαν τη συντριπτική πλειονότητα των εδρών. 307, σε σύνολο 362. Ο Βενιζέλος ήταν πλέον ελεύθερος να

προχωρήσει στο μεταρρυθμιστικό του έργο. Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από τη Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος. Δεν έγιναν ριζικές αλλαγές, αλλά αντίθετα, ενισχύθηκε η θέση της μοναρχίας και επετράπη στον βασιλιά, παρά τη συνταγματική απαγόρευση, να συμμετάσχει στη διαδικασία της αναθεώρησης. Οι σπουδαιότερες τροποποιήσεις αφορούσαν τη διασφάλιση της διάκρισης των εξουσιών, το ασυμβίβαστο μεταξύ στρατιωτικής και δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας αφ' ενός και βουλευτικού αξιώματος αφ' ετέρου, και τη μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων. Η κυβέρνηση Βενιζέλου ψήφισε επίσης 337 νέους νόμους, οι οποίοι εισήγαγαν μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν όλο το φάσμα του δημόσιου και ιδιωτικού βίου: π.χ. διορισμός δημοσίων υπαλλήλων με δημόσιους διαγωνισμούς, καθιέρωση κανονισμών εργασίας σε βιοτεχνίες και βιομηχανίες, διανομή γης στη Θεσσαλία, αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, βελτίωση της διαδικασίας απονομής της δικαιοσύνης, αναθεώρηση του κανονισμού της Βουλής με σκοπό να διαθέτουν οι υπουργοί περισσότερο χρόνο για κοινοβουλευτικές συζητήσεις κ.λπ.

ΘΕΜΑ Β2

Μετά την παραίτηση του πρίγκιπα Γεωργίου, ο βασιλιάς της Ελλάδας Γεώργιος Α' υπέδειξε ως νέο Ύπατο Αρμοστή τον Αλέξανδρο Ζαΐμη. Το Κρητικό Ζήτημα είχε πλέον εισέλθει στη φάση της οριστικής του επίλυσης. Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, έμπειρος πολιτικός, πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας και μετέπειτα Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, ανέλαβε τα καθήκοντά του στις 18 Σεπτεμβρίου 1906. Η πολιτική ομαλότητα επανήλθε στην ταραγμένη Κρήτη και μια νέα περίοδος δημιουργίας εγκαινιάστηκε. Η οικονομία βελτιώθηκε, η δημόσια διοίκηση αναδιοργανώθηκε και καταβλήθηκε ιδιαίτερη φροντίδα για την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της παιδείας. Το πιο σημαντικό είναι ότι οργανώθηκε για πρώτη φορά η Πολιτοφυλακή της Κρήτης, δηλαδή ο πρώτος στρατός του νησιού (1907), που εξελίχθηκε σε αξιόλογη δύναμη, όπως φάνηκε αργότερα στους Βαλκανικούς πολέμους 1912-1913. Η παρουσία των ξένων στρατευμάτων κατέστη πλέον περιττή και οι Μ. Δυνάμεις αποφάσισαν να εκκενώσουν την Κρήτη μέσα σε ένα χρόνο, με μόνη εγγύηση την ασφάλεια των μουσουλμάνων της νήσου. Ένα ευχαριστήριο Ψήφισμα της Κρητικής Βουλής (21 Μαΐου 1908) προς τις Μ. Δυνάμεις ήταν η επίσημη πολιτική πράξη της χειραφέτησης της Κρήτης από την προστασία των Μ. Δυνάμεων. Το νησί έπρεπε πλέον να κινείται με τις δικές του δυνάμεις στη διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος.

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Γ1

Την 1η Νοεμβρίου 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα με πρωθυπουργό το Δημήτριο Ράλλη, που έσπευσε να ανακοινώσει στον ελληνικό λαό την άμεση διεξαγωγή δημοψηφίσματος, στις 22 Νοεμβρίου, για την επάνοδο του Κων/νου στον ελληνικό θρόνο. Σύμφωνα με το πρώτο κείμενο, δύο μέρες πριν από τη διενέργεια του δημοψηφίσματος οι πρεσβευτές της Αγγλίας, Γαλλίας και Ιταλίας επέδωσαν στον πρωθυπουργό διακοίνωση στην οποία υπογράμμιζαν την έκπληξη τους από την επιλογή της ελληνικής κυβέρνησης να επαναφέρει τον έκπτωτο μονάρχη, μολονότι είχαν συντελέσει θετικά στην υλοποίηση των εθνικών επιδιώξεων της

χώρας, αποδεικνύοντας έμπρακτα την αμέριστη πολιτική στήριξη τους προς τον ελληνικό λαό. Στη συνέχεια δήλωναν ρητά ότι στόχος αυτής της παρέμβασής τους δεν ήταν η ανάμιξη σε εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας αλλά η έκφραση της δυσαρέσκειας τους, σε περίπτωση παλινόρθωσης του Κων/νου, του οποίου η στάση στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου ήταν επιζήμια για τα συμφέροντα τους. Συνεπώς, μια τέτοια πρωτοβουλία εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης θα μπορούσε να εκληφθεί μόνο ως επικύρωση της εχθρικής του στάσης προς αυτές. Καταληκτικά, τόνιζαν ότι η επαναφορά του Έλληνα Βασιλιά θα δημιουργούσε μια νέα δυσμενή κατάσταση στις μεταξύ τους σχέσεις και εμφατικά διατύπωναν ότι πλέον θα ήταν ελεύθερες να αναθεωρήσουν την πολιτική τους αλλά και όποιες δεσμεύσεις είχαν αναλάβει απέναντι στην χώρα. Παρά την προειδοποίηση των Δυτικών Μεγάλων Δυνάμεων τα φιλοβασιλικά κόμματα έσπευσαν να επαναφέρουν τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κων/νο, οι οποίοι, σε αντίποινα, απέσυραν την κάλυψη του χαρτονομίσματος και έτσι, ένα μεγάλο μέρος της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρυσμα. Επιπλέον από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο. Το β΄ κείμενο είναι ενδεικτικό του οικονομικού αδιεξόδου στο οποίο σταδιακά περιήλθε η ελληνική οικονομία: καλπάζων πληθωρισμός εξαιτίας της συνεχόμενης υποτίμησης της δραχμής από το 1921-1926 – το εθνικό νόμισμα έχασε 12,5 φορές την αξία του από το 1921 έως το 1926- ενώ κατά την ίδια περίπου περίοδο η επαχθής φορολόγηση απομυζούσε τους Έλληνες πολίτες, καθώς οι φόροι είχαν διπλασιαστεί. Το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στη Μικρά Ασία, η Κυβέρνηση προέβη σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. Το αριστερό τμήμα εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό ανταλλάχθηκε με ομολογίες του Δημοσίου. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000.000 δραχμές και το πείραμα επαναλήφθηκε το 1926. Φυσικά, ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτερες συνέπειές της.

ΘΕΜΑ Δ1

Α) Πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-13) η Ελλάδα ήταν μια χώρα εθνικά ομοιογενής και η μόνη αξία λόγου μειονότητα ήταν οι καθολικοί πληθυσμοί των Κυκλάδων που δεν επηρέαζαν σημαντικά την κρατική πολιτική, όπως αναφέρει ο ιστορικός Κ. Κωστής στο α΄ κείμενο. Οι Βαλκανικοί πόλεμοι και η ενσωμάτωση των Νέων Χωρών, όμως, μετέβαλαν την εθνολογική σύνθεση του πληθυσμού της χώρας. Το κύριο πρόβλημα ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις περιοχές αυτές. Στη σχετικά ομοιογενή Ήπειρο, για παράδειγμα, δίπλα στους 166.000 Έλληνες υπήρχαν, το 1914, 38.000 μουσουλμάνοι (αλβανικής κυρίως καταγωγής) και μερικές

χιλιάδες Εβραίοι. Ο Κ. Κωστής σημειώνει ότι στη Θεσσαλία ζούσαν Τσάμηδες (αλβανοί μουσουλμάνοι), σημαντική εβραϊκή κοινότητα υπήρχε και στη Θεσσαλονίκη, ενώ μεγάλη ήταν επίσης η παρουσία μουσουλμανικών πληθυσμών στα νέα όρια της χώρας. Στη Δυτική Μακεδονία αισθητή ήταν η παρουσία Σλαβομακεδόνων, ιδιαίτερα στο νομό Φλωρίνης, όπου ήταν εγκατεστημένοι συμπαγείς, και όχι απαραίτητα ομοιογενείς σλαβομακεδονικοί πληθυσμοί.

Β) Η άφιξη των προσφύγων είχε πολύ σημαντικές επιπτώσεις στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας. Η υποχρεωτική ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας και των μουσουλμανικών της Ελλάδας (Σύμβαση Λοζάνης, 30/1/1923) μείωσε αισθητά την παρουσία των μειονοτικών πληθυσμών στη χώρα. Το 1920 η Ελλάδα είχε 20% μη Έλληνες ορθόδοξους, ενώ το 1928 μόλις 6%. Αν και το ποσοστό τους πια ήταν πολύ μικρό, η πολιτική στάση των μειονοτικών πληθυσμών απέναντι στην επίσημη Ελλάδα επηρέαζε τις κρατικές πολιτικές. Ειδικότερα, ο ελληνικός πληθυσμός της Δυτικής Θράκης και της Ηπείρου αυξήθηκε, ενώ η Κρήτη, η Λέσβος και η Λήμνος εξελληνίστηκαν πλήρως. Στη Δυτική Θράκη (που περιήλθε στην Ελλάδα μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου και από την οποία είχαν αναχωρήσει περίπου 50.000 Βούλγαροι) δεν θα μπορούσε να επέλθει πλήρης εξελληνισμός, καθώς εκεί διαβιούσε η μουσουλμανική κοινότητα - η σημαντικότερη αριθμητικά του Μεσοπολέμου - που είχε εξαιρεθεί από την υποχρεωτική ανταλλαγή και απαρτιζόταν από Τούρκους αλλά και Πομάκους βουλγαρόφωνους στα βουνά της Ροδόπης, σύμφωνα με το α΄ κείμενο. Το ίδιο ίσχυε και για την Ήπειρο, όπου ήταν εγκατεστημένοι οι Τσάμηδες και οι Ρωμανιώτες Εβραίοι. Η κυριότερη όμως μεταβολή στην εθνολογική σύσταση λόγω της εγκατάστασης των προσφύγων συνέβη στη Μακεδονία. Το ποσοστό των μη Ελλήνων ορθοδόξων που ήταν 48% το 1920, έπεσε στο 12% το 1928. Οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί είχαν αναχωρήσει αλλά παρέμεναν οι συμπαγείς σλαβομακεδονικοί πληθυσμοί της Δυτικής Μακεδονίας και οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Η ενίσχυση του ελληνικού χαρακτήρα της Μακεδονίας είχε μεγάλη σημασία για τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας της Ελλάδας. Εξάλλου, αραιοκατοικημένες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, κάποιες από αυτές παραμεθόριες, εποίκιστηκαν από πρόσφυγες. Πράγματι, η παρουσία μειονοτικών πληθυσμών στα σύνορα εγκυμονούσε κινδύνους για τη χώρα εξαιτίας των εδαφικών διεκδικήσεων εκ μέρους των Βαλκάνιων γειτόνων. Οι ελληνικές κυβερνήσεις του Μεσοπολέμου σκόπιμα, λοιπόν, εγκατέστησαν προσφυγικούς πληθυσμούς για να εξουδετερώσουν τους κινδύνους και να ελληνοποιήσουν τις περιοχές, όπου υπερείχε το σλαβομακεδονικό στοιχείο (α΄ κείμενο). Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώθηκαν οι νέες περιοχές που ενώθηκαν με την Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό, αν και η παραπάνω πρακτική των

ελληνικών κυβερνήσεων προκάλεσε εντάσεις και αντιθέσεις, που συχνά έπαιρναν βίαιη μορφή, όπως συμπληρώνει ο Κ. Κωστής (α' κείμενο).

Γ) Σύμφωνα με το β' κείμενο το 1907 οι κάτοικοι των οικισμών με περισσότερους από 5.000 κατοίκους αντιπροσώπευαν το 23,9% του πληθυσμού, το 1920 το 26,6% και το 1928 το 33,7%. Ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε από το 1920 έως το 1928 περίπου κατά 20%. Αυξήθηκε επίσης κατά πολύ ο βαθμός αστικοποίησης του κράτους, με έναν βίαιο και απότομο τρόπο, όπως αναφέρει ο Κ. Κωστής στο β' κείμενο. Κατά την ίδια περίοδο, ο πληθυσμός της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας διπλασιάστηκε. Η δημιουργία μάλιστα προσφυγικών συνοικισμών γύρω από την Αθήνα και τον Πειραιά έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ενιαίου πολεοδομικού συγκροτήματος, όπως το ξέρουμε σήμερα. Οι πληροφορίες του β' κειμένου αποδεικνύουν τη σημαντική πληθυσμιακή μεταβολή που υπέστη το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας μεταξύ του 1907 -1928 (Το 1907 αριθμούσε 250.000 κατοίκους, το 1920 ο πληθυσμός ξεπερνούσε τους 450.000 κατοίκους, ενώ η απογραφή του 1928 θα δείξει 802.000 κατοίκους). Εντυπωσιακή είναι και η αύξηση του πληθυσμού του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης, το οποίο το 1920 αριθμούσε 176.000 κατοίκους, για να φτάσει τους 244.000 το 1928. Εκτός από την Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη, όπου εγκαταστάθηκε το ήμισυ τουλάχιστον του αριθμού των προσφύγων (β' κείμενο), υπήρξαν και άλλα αστικά κέντρα που διογκώθηκαν εξαιτίας της εγκατάστασης προσφύγων σε αυτά.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ : ΜΠΟΥΓΙΑ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ